

Avgiftsfri kulturskola

Fastställt av barn- och utbildningsnämnden
Framtagen av utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Datum 2023-12-05

Ärendenr BUN 2023/351

Version [1.0]

Avgiftsfri kulturskola

Innehåll

Avgiftsfri kulturskola	1
1. Bakgrund.....	1
2. Metod	2
3. Ekonomiska förutsättningar för Kulturskolan Gotland.....	2
3.1 Sammanställning över de viktigaste budgetposterna 2018-2022.....	2
3.2 Terminskostnaden för pianoundervisning i landet.....	3
3.3 Avgifterna på Gotland	3
4. Varför har kommuner infört avgiftsfri kulturskola?	3
5. Ekonomiska konsekvenser.....	4
6. Övriga konsekvenser	4
6.1 Beläggningen och organisationen.....	4
6.2 Undervisningen	4
6.3 Administrationen	5
7. Särskilda förutsättningar för oss på Gotland.....	5
8. Andra möjliga alternativ för en mer tillgänglig kulturskola	5

1. Bakgrund

Nämnden har i april 2023 beslutat att ge förvaltningen i uppdrag att utreda förutsättningarna för att införa avgiftsfri undervisning inom Kulturskolan. (BUN §42). För närvarande är det 20 kommuner i landet som uppger att de inte tar ut deltagaravgifter. Merparten av dessa har infört avgiftsfrihet under de senaste fem åren. Huvudargumenten har varit ökad tillgänglighet. Många grupper är idag underrepresenterade inom kulturskolan, trots att kulturskolorna ändå i så hög grad varit skattefinansierade. När barnkonventionen upphöjdes till lag från den 1 januari 2020 accentuerades samtidigt behovet av likvärdighet.

2. Metod

Kulturskolan har försökt nå samtliga 20 kommuner som infört avgiftsfrihet, och har fått respons eller information från 17 av dessa. De flesta tillfrågade har varit chefer för kulturskolor, men i en del fall har det även till exempel varit chefer för kulturförvaltningar eller kulturskolelärare med samordningsuppdrag. Målet har varit att prata med dem som har haft bäst överblick i hur genomförandet inom de olika kulturskolorna fungerat. I 16 av fallen har vi haft muntliga intervjuer per telefon. I ett fall hänvisades vi till ett lokal-TV-reportage som gav svar på de flesta av våra frågor.

De frågor vi utgått ifrån vid intervjuerna är:

- När, och varför, genomfördes förändringen?
- Vilka blev konsekvenserna för kö och beläggning?
- Påverkade detta organisationen på annat sätt? Och i så fall: På vilket sätt?
- Hur såg de ekonomiska förutsättningarna ut?
- Hur fungerar själva undervisningen nu? Har situationen förändrats utifrån att det numer är avgiftsfritt?
- Finns det något övrigt som är värt att berätta i sammanhanget?

De kommuner som i senaste statistikinsamlingen uppgav att de har avgiftsfri kulturskola är: Berg, Boden, Bräcke, Dorotea, Flen, Hudiksvall, Hylte, Härnösand, Laxå, Malå, Ragunda, Skellefteå, Skinnskatteberg, Sollefteå, Strömsund, Sundsvall, Älvkarleby, Örnsköldsvik, Östhammar och Överkalix.

Utöver information som tagits fram inom UAF och inhämtats via Kulturskolecentrum, har vi även tillfrågat Kulturenheten inom Regionstyrelseförvaltningen om deras syn i frågan. Detta eftersom vissa kommuner – om än en mindre del – organiserar sina kulturskolor inom kulturförvaltningarna.

3. Ekonomiska förutsättningar för Kulturskolan Gotland

Verksamhetens kostnader i budgeten för 2023 är c:a 15 miljoner kr. Deltagaravgifterna utgör 1,8 miljoner och avgifter för instrumenthyror 150 TKR. Till det kommer också årliga projektbidrag från Statens Kulturråd. Dessa har dock krympt. För två år sedan erhöll Kulturskolan c:a 1,3 miljoner - året senare c:a 700 TKR, och i år (för läsåret 23/34) 289 400 kr. Wisbygymnasiet och Film på Gotland köper också en del tjänster från kulturskolan. Av de c:a 15 miljonerna används knappt 14 till personalkostnader.

3.1 Sammanställning över de viktigaste budgetposterna 2018-2022

(Budgetposterna här avser tilldelad budget. Projektmedel av olika slag tillkommer.)

	2018	2019	2020	2021	2022
Kulturskoleavgift	1 801	1 724	1 762	1 786	1 756
Budget	10 668	10 979	11 256	11 585	11 756
Resultat	-150	183	464	504	1 085

3.2 Terminskostnaden för pianoundervisning i landet

SR:s ”Kulturnytt” har frågat de kommunalt drivna kulturskolorna:

”Hur mycket kostar det att spela piano hos er en termin?”

Så här svarade kommunerna:

14% - Gratis

1% - 100-199 kr

1% - 200-299 kr

9% - 300-399 kr

6% - 400-499 kr

8% - 500-599 kr

18% - 600-699 kr

19% - 700-799 kr

6% - 800-899 kr

6% - 900-999 kr

10% - 1000-1500 kr

Av de 287 kommuner som har kulturskola (”Kulturskolan i siffror”, Statens kulturråd 2020) har 154 kommuner besvarat Kulturnytts enkät. Resultatet av enkäten publicerades i SR:s Kulturnytt den 23 augusti 2022.

3.3 Avgifterna på Gotland

Terminsavgiften för pianoundervisning i Kulturskolan Gotland är 900 kr. Alla avgifter framgår av bilaga 1. Snittkostnaden har sjunkit det sista året, eftersom vi numera också på individnivå rapporterar de elever som ingår i projektgrupper där det inte utgår någon avgift. (Gäller i huvudsak El Sistema på Gråboskolan och Högbyskolan.) I senaste statistiken som presenterades i november 2022 är vi på 135:e plats bland landets kommuner - med en snittårskostnad på 1602 kr för våra elever.

4. Varför har kommuner infört avgiftsfri kulturskola?

De flesta av de tillfrågade kommunerna har infört avgiftsfrihet under de senaste 10 åren, med en liten koncentration kring 2018-2020. Tre kommuner har haft så här sedan länge (c:a 20 år eller längre).

Initiativen har oftast tagits från politiskt håll. I flera kommuner har dock förvaltning, eller kulturskolornas ledning haft en avgörande roll. Det pekas då på vissa personer som, oavsett roll, engagerat sig starkt i frågan.

Tillgänglighet på lika villkor lyfts fram av alla. Avgifterna är ett stort hinder för många familjer – framför allt i socioekonomiskt utsatta områden. Ett par kommuner har lyft att när barnkonventionen blev lag, fanns ingen annan möjlighet än att göra verksamheten avgiftsfri. Nationellt finns i kulturskolorna en stor överrepresentation av familjer med resurser – föräldrar som själva arbetar inom kultursektorn och därför ändå gör prioriteringen, eller föräldrar med akademisk utbildning och inkomster som möjliggör deltagande. Att då använda skattemedel till att i så hög grad subventionera elevavgifterna, upplevs som ett stort hinder att nå grupper som idag är underrepresenterade.

5. Ekonomiska konsekvenser

Eftersom kommunerna kompenserat kulturskolorna för de borttagna avgiftsintäkterna har organisationen oftast kunnat förbli oförändrad. (I ett par fall kunde de dock inte svara säkert på hur det hade hanterats, men de gissade att kompensation hade utgått eftersom detta inte hade lett till någon diskussion.) Så har det varit i 16 av de 17 tillfrågade kommunerna.

Till en början har heller inte söktrycket ökat mer än marginellt, eftersom det ofta tar ett tag innan vanor förändras. Samtidigt som avgifterna togs bort i en kommun, genomfördes ett sparbeting som krävde ytterligare personalneddragningar – utöver vad som försvann på grund av minskade avgiftsintäkter. I den kommunen blev det följaktligen införandet mycket svårare.

I en kommun togs beslutet för många år sedan av en politisk majoritet som efter ett val byttes ut mot en annan konstellation. Avgifter infördes då igen, vilket blev en stor utmaning för de som tvingades hantera konsekvenserna – lärare och chefer. Många elever slutade då och kom aldrig tillbaka. Senare infördes avgiftsfriheten igen, men är nu återigen ifrågasatt. Det är lätt att förstå att dessa turer inte underlättar för verksamheten.

6. Övriga konsekvenser

6.1 Beläggningen och organisationen

Relativt få berättar om några större konsekvenser för beläggningen och kösituationen. Där köer har funnits tidigare, fortsätter de att finnas. Enstaka kommuner har som ambition att genom en högre resurstilldelning efterhand förstärka de ämnen där köer uppstår. Sammantaget så har på lite längre sikt ändå fler deltagare tillkommit, men detta har framför allt hanterats genom att kulturskolorna i större utsträckning har haft gruppundervisning med barn och elever i de tidigare åldrarna. Detta gäller dock huvudsakligen undervisning i sång och på instrument. Ämnen som bild, teater och dans drivs redan i gruppform.

6.2 Undervisningen

Några kulturskolor nämner att omsättningen på elever ökat något. De yngre eleverna anmäler sig kanske till fler ämnen än vad som gjordes tidigare, men de stannar kanske också kortare tid. Någon uttrycker det som att eleverna nu får chans att testa mer, innan de fastnar för någon av uttrycksformerna.

Några lärare på Kulturskolan Gotland har lyft fram att elever kanske värdesätter verksamheten mer, om de vet att föräldrarna betalar för den, och att det skulle påverka ”ordningen” negativt om avgiftsfrihet införs. Därför ställdes den frågan till kommunerna.

Några bekräftar att den oron också funnits på deras kulturskolor, men att den efter införandet inte längre är något större problem. Oroliga elever fanns även tidigare. Snarare följer de tillfrågade direkt upp med att berätta att ”ingen önskar återgå till det som var innan”. Ett par kommuner berättar också att de har infört tydligare regler för vad som krävs för att få behålla en plats.

Fler kortare grupprojeckt med elever har kunnat startas – särskilt i slutet på terminerna när konserter, föreställningar och andra evenemang är avslutade. Eftersom undervisningen är avgiftsfri kan inte heller kompensationskrav om återbetalning ställas från föräldrahåll, t.ex. när ”lektioner försvinner” genom att tid tas i anspråk för vissa projektinsatser.

6.3 Administrationen

Det viktigaste påpekandet, som kommer från samtliga tillfrågade, är kanske att administrationen blivit mycket enklare och mer likvärdig. De föräldrar som inte kan betala sina barns elevavgifter hamnar hos kommunens ekonomiavdelning, som i förlängningen hanterar det tillsammans med alla andra förvaltningsansökningar. Även om Kulturskolan Gotland inte driver saken utöver hanteringen enligt kommunens ekonomiavdelnings rutiner, får det troligen ibland till följd att eleverna slutar – även om det inte är en uttalad orsak. När vetskap finns om att elever kommer att sluta på grund av kostnaden, söks alltid lösningar. Kulturskolechefen har enligt delegationsordningen möjlighet att bevilja avgiftsfrihet i särskilda fall. Dock får vi sällan reda på att just ekonomin är orsaken. Det rör sig endast om ca 5-10 fall årligen.

En annan stor konsekvens som alla tillfrågade lyfter, är att när de tidigare hade avgifter så blev de ofta tvingade att göra återbetalningar, när någon lärare t.ex. varit borta för mycket. Sådana garantier finns även från Kulturskolan Gotlands sida, vilket ofta kräver räknearbete för att avgöra hur stor summa som skall återbetalas. Samtliga kommuner pekar på den stora fördelen med att dessa rutiner försvinner.

7. Särskilda förutsättningar för oss på Gotland

Politiken på Gotland har genom åren - och från alla politiska läger - behandlat Kulturskolan väl. Det har inte gjorts några större neddragningar de senare åren. Detta betyder förhoppningsvis att alla även framöver kan se Kulturskolans värde och därmed fatta hållbara beslut som stärker kulturskolans långsiktiga utveckling. I personalgruppen finns också en tydlig ambition att tillgängliggöra verksamheten för underrepresenterade elevgrupper.

8. Andra möjliga alternativ för en mer tillgänglig kulturskola

Om inte avgiftsfrihet fullt ut kan genomföras, så finns ändå några alternativ att diskutera:

- Några av kommunerna uppger att trots avgiftsfrihet, så tas en avgift ut från de som hyr musikinstrument.
- Stockholm kommun har nyligen infört avgiftsfrihet upp till och med åk 6. Därefter tar de ut avgifter.
- Flera kommuner som ännu tar ut avgifter, har ändå valt att sänka dessa för att öka tillgängligheten.
- Om ett ekonomiskt utrymme bedöms finnas för kompensation av borttagandet av avgifterna, så kan det också diskuteras om det finns andra mer riktade insatser som

Kulturskolan skulle kunna göra i tillgänglighetssyfte. T.ex. fler klassinsatser liknande dem som görs inom exempelvis El Sistema.

- Differentierade avgifter (eller slopade för vissa) beroende på vårdnadshavares betalningsförmåga, kan också vara ett alternativ. Detta kräver dock nya administrativa rutiner, och de kommuner som tillfrågats har därför valt bort detta.

Alla ovanstående varianter ökar tillgängligheten något, men fortfarande kommer det troligtvis att vara ett visst antal elever som - utifrån föräldrarnas ekonomiska situation - detta inte gör någon skillnad för.

Referenser utöver intervjuerna

”Kulturskolan i siffror” (Senaste utgåvan. Utdelad i tryckt form vid nämndens sammanträde i juni-23)

https://www.kulturradet.se/globalassets/start/kulturskolecentrum/dokument-kulturskolecentrum/kulturskolan-i-siffror_2021_v3.pdf

”Rörlig och stabil, bred och spetsig”. Om kulturell reproduktion och strategier för breddat deltagande i den svenska kulturskolan. (Jeppsson & Lindgren, 2018)

”Kulturskolan - en skola för alla?” Uppsats vid Musikhögskolan i Ingesund. (Alicia Almer, 2019.)

Samlad statistik från Statens Kulturråd gällande Kulturskolor:

<https://www.kulturradet.se/kulturskolecentrum/statistik/>

Samtal och mailkontakt med Kulturenheten inom Regionstyrelseförvaltningen.

Bilaga 1

Terminsavgifter

Våra internationella kurser är avgiftsfria. För övriga kurser gäller följande avgifter:

Instrumentalundervisning /sång 900 kr

Utökad tid 30 min 1350 kr

Utökad tid 40 min 1750 kr

Suzukiundervisning (fiol/cello) 1350 kr

Kör/ensemble elev som deltar i annan verksamhet 0 kr

Kör/ensemble, elev som ej deltar i annan verksamhet 400 kr

Bild & Form 800 kr

Dans 800 kr

Film 800 kr

Musikteater 800 kr

Teater 800 kr

Projekt/kortkurser 350/600 kr

Instrumenthyra 450 kr

Hyra steppskor 125 kr

Vuxna

Instrumentalundervisning/sång 30 min enskilt 1750 kr

Instrument grupp 1050 kr

Kör 550 kr

Dans 1050 kr

Som vuxen räknas den som fyllt 20 år vid terminsstart.

Syskonrabatt

Från det tredje (yngsta) barnet utgår ingen lektionsavgift, endast eventuell hyra för instrument. Alla räknade barn ska vara mantalsskrivna på samma bostadsadress. Anmäl till expeditionen tel. 0498-26 94 82 om denna regel är aktuell.